

בע"ה
טהרת הלשון, שכבה בוגרת
שיעור 8, מתבוננים ובונים, גזור לשונך מרע
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

8. גזור לשונך מרע

מתבוננים ובונים
שכבה בוגרת

הרצינאל:

למרות האיסור המפורש של "לא תלך רכיל בעמך", נפסק בהלכה כי במקרה שבו יש לרסן מישהו מלעשות מעשים שליליים או אם ברצוננו למנוע נזק מאדם כלשהו - אפשר לומר עליו דברים הנראים אסורים, אולם במקרה כזה עלינו להקפיד על שבעה כללים. בתחילת השיעור נלמד מהם הכללים שעליהם יש להקפיד. הכללים אורגנו על פי האותיות אבג"ד-רש"ת כדי להקל על התלמידים לזכור אותם, והם מעוצבים כגדר המסמלת כי תחילה עלינו לגזור את עצמנו בהם, ורק לאחר מכן נוכל לדבר דברים אסורים. בהמשך השיעור התלמידים יתרגלו בקבוצות מקרים מהווי הכיתה ויציגו אותם במליאה. חשוב לציין בפני התלמידים כי בכל מקרה שבו הם מרגישים סכנה או פחד מפני מישהו שמזיק להם, אין לחשוש ומותר לספר הכול!

המטרות:

- התלמידים ידעו כי במקרה שבו רוצים למנוע נזק או עשייה שלילית מאדם מותר לדבר לשון הרע.
- התלמידים ילמדו את שבעת הכללים המאפשרים לדבר דיבורים אסורים.
- התלמידים יתרגלו בכתב כיצד אפשר לבצע את הכללים.

מבנה השיעור:

- פתיחה: סיפור מקרה (מליאה)
- שלב א': הכרת התנאים ללשון הרע לתועלת (מליאה)
- שלב ב': תרגול הכללים שבהם אפשר לומר לשון הרע לתועלת (מליאה)
- שלב ג': תרגול מקרים שבהם אפשר לומר לשון הרע לתועלת (קבוצות)
- סיכום: דיווח (קבוצות במליאה)

ההכנות הנדרשות:

- יש להחביא בכיתה שבעה פתקים (נספח 1).
- יש להכין את המקרים ליישום (נספח 2) לחלוקה לפעילות בקבוצה.

מהלך השיעור:

פתיחה: סיפור מקרה (מליאה)

- נפתח בסיפור המתאר מקרה שבו אנו רוצים למנוע נזק מאחת הדמויות או לרסן אותה מלעשות מעשים שליליים:

בע"ה
טהרת הלשון, שכבה בוגרת
שיעור 8, מתבוננים ובוניים, גזור לשונך מרע
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

יום אחד פגשתי במכולת את יותם. ראיתי אותו לוקח חבילת שוקולד מהמדף ושם אותה בכיסו. כשניגשתי לקופה ראיתי כי יותם יוצא מהמכולת בלי לשלם וחפיסת השוקולד בכיסו. אני מכיר את הוריו של יותם, ויודע כי אם ידעו על כך יוכלו להשפיע לטובה על בנם שיפסיק לנהוג כך. האם מותר לי לספר להם?

- נשמע את דעות התלמידים על המקרה. נסביר כי אם ברצוננו למנוע נזק מיותר או למנוע ממנו מעשה זה יש אפשרות לספר לשון הרע, אולם יש לכך כמה תנאים (כללים).

שלב א': הכרת הכללים ללשון הרע לתועלת (מליאה)

- נשאל את התלמידים: מה לדעתכם התנאים שעל פיהם נוכל לספר לשון הרע?
- נשמע כמה רעיונות.
- נשרטט על הלוח טבלה ובה שבע עמודות, נעצב אותה כגדר.
- נרשום בכל עמודה את אחת מהאותיות אבג"ד רש"ת על פי סדר.
- נוסיף בכל עמודה את המילה המגדירה את הכלל ונסביר בעל-פה. כך נלמד את שבעת הכללים.
- נשאל את התלמידים מדוע לדעתם הטבלה מעוצבת כגדר.

א'	ב'	ג'	ד'	ר'	ש'	ת'
אמת	בדיקה הלכתית	גדול	דרך אחרת	רכות	שלא יגרם נזק יותר	תועלת

1. **אמת** - שיראה הדבר בעצמו ולא שישמע מאחרים. ואם שמע מאחרים יברר אם הדבר אמת.
2. **בדיקה** - שייזהר מאוד מלהחליט מיד שהאיש עבר על איסור, אלא יתבונן היטב בעניין אם על פי דין הוא בכלל אסור.
3. **גדול** - שלא יגזים ויגדיל העוולה יותר ממה שהיא.
4. **דרך אחרת** - אם יכול למנוע את הנזק או הסכנה בדרך אחרת, ולא יצטרך לספר את עניין לשון הרע – אסור לספר.
5. **רכות** – שיוכיח את החוטא ויעשה זאת בלשון רכה, אולי יכול להועיל לו ויטיב על ידי זה את דרכיו.
6. **שלא יגרם נזק גדול יותר** - כשמספר את העניין כדי למנוע נזק ייזהר לספר בצורה שלא תגרום נזק גדול יותר.

בע"ה
טהרת הלשון, שכבה בוגרת
שיעור 8, מתבוננים ובוניים, גזור לשונך מרע
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

7. **תועלת** - שיכוון לתועלת ולא ליהנות חלילה מהפגם שהוא נותן בחברו, ולא יפרסם הדבר בגלל שראה שיש לו עליו מכבר.

שלב ב': תרגול הכללים שבהם אפשר לומר לשון הרע לתועלת (מליאה)

- נספר לתלמידים כי החבאנו בכיתה שבעה פתקים (נספח 1) המדגימים את הכללים ומתאימים לסיפור ששמענו.
- נבקש מהתלמידים לקום ולחפש את הפתקים. לאחר שכל הפתקים יימצאו, יחזרו התלמידים למקומם.
- נשמע את תוכן הפתקים. לאחר הקראת כל אחד מהפתקים נשאל את התלמידים לאיזה מן הכללים הוא שייך לדעתם, ונרשום את תוכנו על הלוח, מתחת לשם הכלל המתאים לו.

מראה הלוח :

א'	ב'	ג'	ד'	ר'	ש'	ת'
אמת	בדיקה הלכתית	גדול	דרך אחרת	רק לתועלת	שלא יגרם נזק גדול יותר	תוכחה רכה
ברור לי שראיתי את יותם לוקח חפיסת שוקולד מהמכולת.	אבדוק אם זו באמת גניבה או שאולי יותם החליף משהו שקנה קודם.	כשאספר להוריו של יותם אקפיד לדייק בפרטים. לא אפריז ואומר: כמעט כל יום יותם גונב.	אכתוב ליותם מכתב בעילום שם ובו אשכנע אותו לתקן מעשה זה ולהפסיק לעשות כך.	אבדוק עם עצמי שאני אכן מעוניין בטובת יותם ואין לי כל הנאה אישית כגון נקמה או שמחה בכישלונו.	אברר אם הנזק שייגרם ליותם מפרסום מעשיו מגיע לו על פי דין.	אפנה ליותם ואוכיח אותו בִּרְפוּת, אקווה שתוכחתי תקבל.

שלב ג': תרגול מקרים שבהם אפשר לומר לשון הרע לתועלת (קבוצות)

- נחלק את הכיתה לארבע קבוצות.
- ניתן לכל קבוצה מקרה אחד (נספח 2).
- נבקש מכל קבוצה להשלים בגדר כיצד יש לנהוג.
- נאמר שמי שמתקשה יוכל להיעזר במחסן (נספח 3).

סיכום: דיווח (קבוצות במליאה)

- נבקש מכל קבוצה לדווח על המקרה שלה, ולהסביר את הכללים שחיברה למקרה.

נספח 1: פתקים להחבאה בכיתה

ברור לי שראיתי את יותם לוקח
חפיסת שוקולד מהמכולת.

אבדוק אם זו באמת גניבה או שאולי יותם
החליף משהו שקנה קודם.

כשאספר להוריו של יותם אקפיד לדייק בפרטים.
לא אפריז ואומר: כמעט כל יום יותם גונב.

אכתוב ליוותם מכתב בעילום שם ובו אשכנע
אותו לתקן מעשה זה ולהפסיק לעשות כך.

אבדוק עם עצמי שאני אכן מעוניין בטובת יותם ואין
לי כל הנאה אישית כגון נקמה או שמחה בכישלוננו.

אברר אם הנזק שייגרם ליוותם מפרסום מעשיו
מגיע לו על פי דין.

אפנה ליוותם ואוכיח אותו בַּרְפוּת, אקווה
שתוכחתי תתקבל.

נספח 2: מקרים ליישום

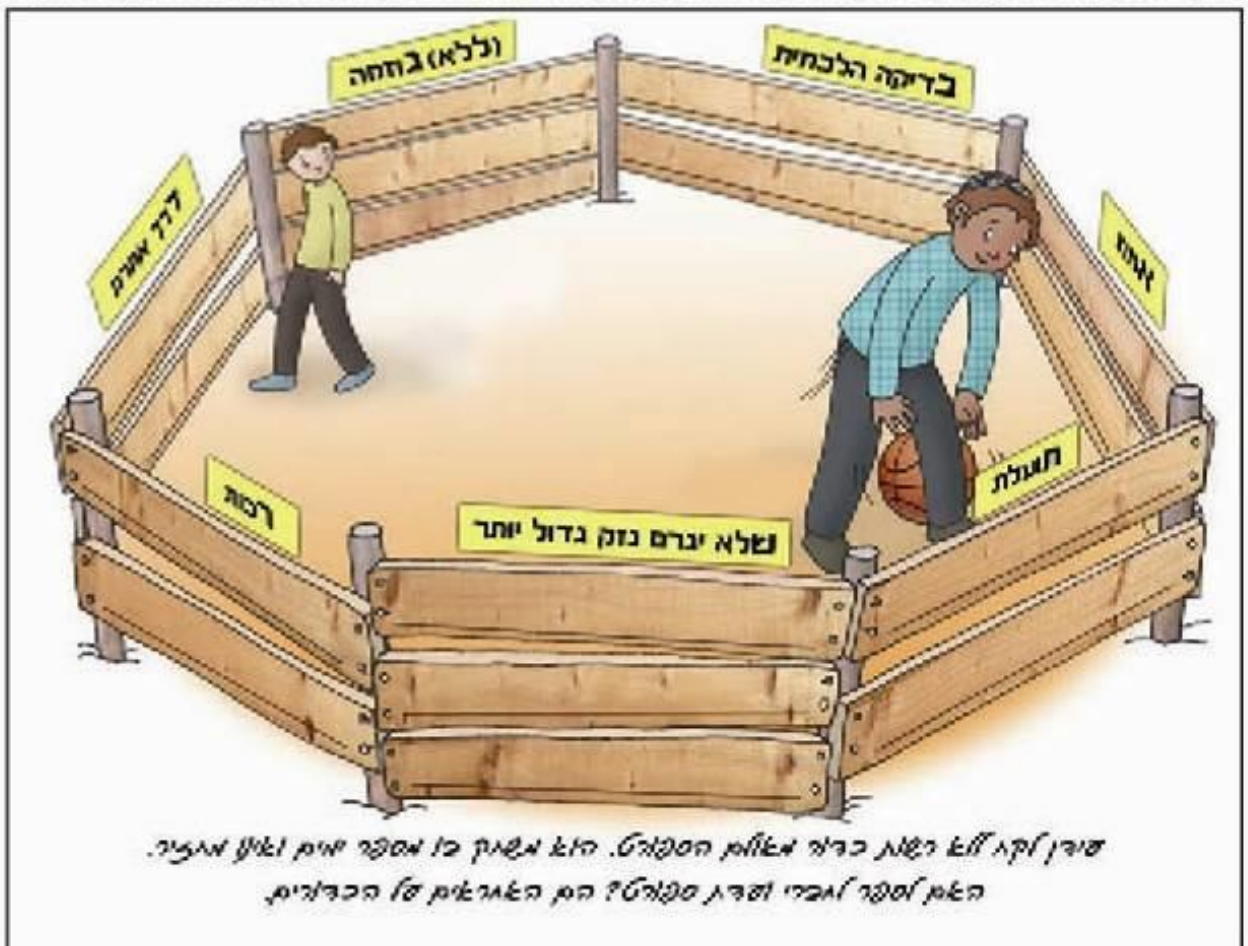

האזנה האזנה אנה שהענקי באבאן אשון שבזכאני כהוא אשכאניס אן ילוא
האנה היא יסילי העניקה אמנ האק אספר אנורה?

אמעי אן אנסן אה אן אור אנהרי אן אור אלא יגע אן האופניס
אנאול האני אן אור רוכב אן האופניס אן אנסן וכלו אנו שואי ארימ. האק אוכל אספר אננסק?

נספח 2: מקרים ליישום

נספח 3: מחסן למקרה (1,2,3,4)

1. מחסן	
אמת	ברור לי שראיתי את יעל מסתכלת בדף שלי ואחר כך רושמת בדף שלה.
בדיקה	אבדוק אם זו באמת העתקה. אולי יעל סתם הסתכלה לדף שלי ואחר כך כתבה תשובות משלה.
(ללא) גוזמה	כשאספר למורה אקפיד לדייק בפרטים. לא אפריז ואומר: תמיד יעל מעתיקה ממני.
דרך אחרת	אכתוב ליעל מכתב בעילום שם ובו אשכנע אותה להודות במעשה ולתקן זאת.
רק לתועלת	אבדוק עם עצמי שאני אכן מעוניינת בטובתה של יעל ואין לי כל הנאה אישית להכשילה.
שלא ייגרם נזק	אברר האם הנזק שייגרם ליעל על פרסום מעשיה מגיע לה על פי דין.
תוכחה רכה	אפנה ליעל ואוכיח אותה ברכות.

2. מחסן	
אמת	ברור לי שראיתי את אור נוסע באופניו של נעם.
בדיקה	אבדוק אם הייתה זו נסיעה ללא רשות. אולי נעם חזר בו והרשה לאור?
(ללא) גוזמה	כשאספר לנעם אקפיד לדייק בפרטים. לא אגזים ואומר: כל יום אור רוכב על האופניים שלך.
דרך אחרת	אבקש מרב בית הספר להכין פעילות בנושא רכוש הזולת, ולדבר על החומרה שבדבר.
רק לתועלת	אבדוק עם עצמי שאני אכן מעוניין בטובתו של אור ואין לי הנאה אישית להכשילו.
שלא ייגרם נזק	אברר אם הנזק שייגרם לאור על פרסום מעשיו מגיע לו על פי דין.
תוכחה רכה	אפנה לאור ואוכיח אותו ברכות.

נספח 3: מחסן למקרה (1,2,3,4)

3. מחסן	
אמת	ברור לי שראיתי פיקות בכיס של יוסי.
בדיקה	אבדוק אם באמת היו אלו פיקות או שאולי אלה היו דברים אחרים הדומים לפיקות. כלומר עלי לברר שהבנתי נכון את המקרה.
(ללא) גוזמה	כשאספר למורה אקפיד לדייק בפרטים. לא אפריז ואומר: תמיד יוסי מביא דברים שאסור להביא.
דרך אחרת	אכתוב ליוסי מכתב בעילום שם ובו אשכנע אותו שימסור את הפיקות למורה למשמרת.
רק לתועלת	אבדוק עם עצמי שאני אכן מעוניין בטובתו של יוסי ואין לי כל הנאה אישית להכשילו.
שלא ייגרם נזק	אברר אם הנזק שייגרם ליוסי על פרסום מעשיו מגיע לו על פי דין.
תוכחה רכה	אפנה ליוסי ואוכיח אותו ברכות.

4. מחסן	
אמת	ברור לי שראיתי את עידן לוקח כדור מאולם ספורט.
בדיקה	עלי לבדוק אם זו באמת הייתה גניבה או שאולי עידן לקח ברשות ועדת ספורט.
(ללא) גוזמה	כשאספר לתלמידי ועדת ספורט אקפיד לדייק בפרטים. לא אפריז ואומר: תמיד עידן לוקח כדורים.
דרך אחרת	אכתוב לעידן פתק בעילום שם ובו אשכנע אותו שיחזיר את הכדור למקומו.
רק לתועלת	אבדוק עם עצמי שאני אכן מעוניין בטובתו של עידן ואין לי כל הנאה אישית להכשילו.
שלא ייגרם נזק	אברר האם הנזק שייגרם לעידן על פרסום מעשיו מגיע לו על פי דין.
תוכחה רכה	אפנה לעידן ואוכיח אותו ברכות.